

PIANUL MECANIC

Serie de autor

Kurt Vonnegut s-a născut la 11 noiembrie 1922 în Indianapolis, într-o familie de origine germană. A studiat la Cornell University, Carnegie Institute și University of Chicago. A participat la cel de-Al Doilea Război Mondial, fiind luat prizonier de război la Dresda, unde a fost martor la distrugerea orașului, în urma bombardamentului din februarie 1945, experiență pe care o va evoca mai târziu în romanul *Abatorul cinci*. În anul 1952 a publicat *Pianul mecanic*, primul său roman, urmat apoi de *Sirenele de pe Titan*, *Mama Noapte*, *Leagănul pisicii*, *Fii binecuvântat domnule Rosewater sau Nu strica orzul pe găște*, *Abatorul cinci sau Cruciada copiilor: un dans obligatoriu cu moartea*, *Mic-dejunul campionilor sau La revedere, tristă zi de luni*, *Cutremur de timp* etc. Kurt Vonnegut a murit la 12 aprilie 2007.

PIANUL MECANIC

Traducere din limba engleză
de Sanda Aronescu

Redactor: Iulia Pomagă
Tehnoredactor: Cristian Vlad
Ilustrație copertă: Mircea Pop
DTP copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VONNEGUT, KURT

Pianul mecanic / Kurt Vonnegut; trad. de Sanda Aronescu. – București: Art, 2015

ISBN 978-606-710-155-3

I. Aronescu, Sanda (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Kurt Vonnegut
The Player Piano

Copyright © 1952, 1980 by Kurt Vonnegut

This translation published by arrangement with Delacort Press,
an imprint of The Random House Publishing Group, a division
of Random House, Inc.

© Editura Art, 2015, pentru prezenta ediție

Pentru Jane – Dumnezeu s-o binecuvânteze

*Luați seama la crinii câmpului cum cresc;
nu se ostenesc, nici nu torc
Și totuși, vă spun vouă că nici Solomon, în
toată mărirea lui, nu se înveșmânta ca unul
dintre ei.*

MATEI, 6: 28, 29

Respect pentru oameni și cărți

Această carte nu este despre ceea ce este, ci despre ceea ce ar putea fi. Personajele sunt modelate după persoane încă nenăscute, sau poate sugari, acum, când se scrie această carte.

Este vorba mai ales despre manageri și ingineri. În acest moment al istoriei, anul 1952 d. Hr., viețile și libertatea noastră depind în mare măsură de talentul, imaginația și curajul managerilor și inginerilor noștri și sper că Dumnezeu îi va ajuta să rămână în viață și liberi.

Dar această carte este despre un alt moment din istorie, când nu va mai exista război și...

Respect pentru oameni și cărți

Ilium, New York, este alcătuit din trei părți.

În nord-vest, sunt managerii, inginerii, funcționarii publici și câțiva experți; în nord-est, sunt mașinile; iar în sud, peste râul Iroquois, este zona cunoscută la nivel local sub numele de Homestead, unde trăiesc majoritatea oamenilor.

Dacă podul de peste Iroquois ar fi dinamitat, puține activități ale rutinei cotidiene ar fi întrerupte. Puțini oameni de pe ambele maluri au vreun alt motiv, în afară de curiozitate, să-l traverseze.

În timpul războiului, în sute de Ilium-uri din toată America, managerii și inginerii au învățat să se descurce fără bărbații și femeile de acolo, care au plecat la luptă. A fost miracolul cu care s-a câștigat războiul – producție aproape fără mână de lucru. În dialectul din partea de nord a râului, războiul a fost câștigat prin *know-how*. Democrația a supraviețuit datorită *know-how*-ului.

La zece ani după război – după ce bărbații și femeile se întorseseră acasă, după ce revoltele fuseseră înăbușite, după ce mii de oameni fuseseră întemnițați sub incidența legii antisabotajului – doctorul Paul Proteus mângâia o pisică în biroul lui. Era cea mai importantă, cea mai strălucită persoană din Ilium, managerul Uzinei Ilium,

deși nu avea decât treizeci și cinci de ani. Era înalt, slab, nervos și brunet, iar aspectul plăcut și blând al feței sale lungi era deformat de niște ochelari cu rame negre.

Nu se simțea important sau inteligent în momentul acela și nici nu se mai simțise astfel de câțva timp. Principala lui preocupare în clipa aceea era să se asigure că pisica era mulțumită în noul său mediu.

Cei îndeajuns de vârstnici ca să-și amintească și prea vârstnici ca să constituie o concurență spuneau cu duioșie că doctorul Proteus semăna leit cu tatăl lui în tinerețe – și era un lucru general acceptat, deși cu resentimente în anumite cercuri, că, într-o bună zi, Paul se va ridica aproape la fel de sus în organizație ca tatăl lui. Doctorul George Proteus era la data morții sale primul director național, industrial, comercial, de comunicații, de produse alimentare și de resurse, poziție de care doar președinția Statelor Unite se apropia ca importanță.

Cât despre șansele ca genele Proteus să se transmită generației următoare, acestea erau, practic, nule. Soția lui Paul, Anita, secretara lui în timpul războiului, era sterilă. Culmea ironiei a fost că, după cum oricine poate confirma, el o luase în căsătorie după ce ea spusese că sigur rămăsese însărcinată, în urma sărbătorii victoriei de a-și fi abandonat serviciul.

— Îți place, pisoiaș?

Cu solitudine și bucurându-se de plăcerea ei, tânărul Proteus trecea un sul de coli cu schițe și planuri peste spinarea arcuită a pisicii.

— Mi-aaaaa-uuuu – e bine, nu?

O descoperise în dimineața aceea, lângă terenul de golf și o luase ca să prindă șoareci în uzină. Chiar cu o noapte

Respe înainte, un șoarece roșese izolația unui cablu de control, scoțând temporar din funcțiune clădirile 17, 19 și 21.

Paul apăsă pe interfon.

— Katharine?

— Da, domnule doctor Proteus.

— Katharine, când va fi dactilografiat discursul meu?

— Asta fac acum, domnule. În zece, cincisprezece minute e gata, promit.

Doctor Katharine Finch era secretara lui și singura femeie din Uzina Ilium. De fapt, era mai degrabă un simbol al categoriei din care făcea parte, decât un ajutor efectiv, deși era utilă ca înlocuitoare a lui Paul, când el era bolnav sau avea chef să plece mai devreme. Doar ștabii cei mari – directorii generali sau cei plasați și mai de sus – aveau secretare. În timpul războiului, managerii și inginerii descoperiseră că mare parte din activitatea de secretariat poate fi făcută – la fel ca orice muncă inferioară – mai repede, mai eficient și mai ieftin de către mașini. Anita era pe punctul de a fi concediată când Paul o luase de nevastă. Acum, de pildă, Katharine nu se comporta deloc ca o mașină, ceea ce era enervant, lălăindu-se cu discursul lui și, în același timp, trâncănind cu presupusul ei iubit, doctorul Bud Calhoun.

Bud, managerul terminalului de petrol din Ilium, lucra numai când soseau încărcăturile de pe vase și când plecau pe barje sau prin conducte; își petrecea majoritatea timpului între aceste pauze – ca acum – împuindu-i auzul lui Katharine cu euforia dulcelui său accent din Georgia.

Paul luă pisica în brațe și o duse la fereastra imensă, cât tot peretele.

— Sunt mulți, mulți șoricei acolo, pisoiaș, spuse el.

Respect p... Îi arăta pisicii un vechi câmp de bătălie, acum liniștit.

Acolo, în bazinul de la cotitura râului, indienii Mohawk îi învinseseră pe indienii Algonquin, olandezii pe indienii Mohawk, englezii pe olandezi, americanii pe englezi. Acum, peste oase, uluci putrezite, ghiulele și săgeți, se întindea un triumghi de clădiri din oțel și zidărie, cu laturile de câte șapte sute cincizeci de metri – Uzina Ilium. Acolo unde odinioară oamenii răcniseră și se hăcuiseră și se luptaseră care pe care cu natura, zumzăiau, uruiau și zăngăneau mașinile, făceau piese pentru cărucioare de copii și dopuri pentru sticle, motociclete și frigidere, televizoare și triciclete – roadele păcii.

Paul își ridică privirea pe deasupra acoperișurilor marelui triumghi, spre râul Iroquois scăldat în soare și dincolo de el – spre Homestead, unde dăinuiau încă multe dintre numele pionierilor: van Zandt, Cooper, Cortland, Stokes...

— Domnule doctor Proteus? se auzi din nou Katharine.

— Da, Katharine.

— S-a aprins din nou.

— Trei din Clădirea 58?

— Da, domnule – s-a aprins din nou lumina.

— Bine, sună-l pe doctorul Shepherd și află ce măsuri a luat.

— Ați uitat că azi e bolnav?

— Atunci bănuiesc că trebuie să mă ocup eu.

Își puse haina, oftă enervat, luă pisica și intră în biroul lui Katharine.

— Nu te ridică, nu te ridică, îi spuse el lui Bud, întins pe o canapea.

— Nici n-aveam de gând.

Trei dintre pereții încăperii erau acoperiți cu contoare, de la plintă până la tavan, lăsând libere doar ușile care duceau în holul exterior și în biroul lui Paul. Cel de-al patrulea perete era, ca și în biroul lui Paul, un geam imens. Contoarele erau identice, de mărimea unui pachet de țigări, zidite parcă în perete, și fiecare era marcat cu o plăcuță de alamă strălucitoare. Fiecare era conectat la un grup de mașini de undeva din uzină. Un giuvaer roșu care clipea atrăgea atenția asupra celui de-al șaptelea contor de jos, al cincilea rând spre stânga, pe peretele estic.

Paul bătu ușor cu degetul în contor.

— Mda, aceeași poveste: numărul trei de la 58 scoate rebuturi.

Aruncă o privire spre celelalte instrumente.

— Sper că asta-i tot.

— E singurul.

— Ce-ai de gând să faci cu pisica? întrebă Bud.

Paul pocni din degete.

— A, bine că m-ai întrebat. Am un proiect pentru tine, Bud. Vreau un soi de mecanism de semnalizare care să anunțe pisica unde poate găsi un șoarece.

— Electronic?

— Normal că electronic.

— E nevoie de un element senzorial care să poată mirosi un șoarece.

— Sau un șobolan. Vreau să lucrezi la asta cât sunt eu plecat.

În timp ce Paul ieșea, îndreptându-se spre mașină în lumina palidă a soarelui de martie, își dădu seama că Bud Calhoun îi va prezenta cu siguranță o alarmă de șoareci – pe care s-o poată înțelege o pisică – în momentul când se

Respeva întoarce la birou. Paul se întreba uneori dacă el, unul, n-ar fi fost mai fericit într-o altă perioadă istorică, dar era dincolo de orice îndoială că Bud exact acum trebuia să trăiască. Mentalitatea lui Bud era cea desemnată ca fiind tipic americană încă de când se născuse națiunea – avea perspicacitatea și imaginația excentrică și neliniștită a unui inventator de gadgeturi. Acesta era punctul culminant, sau pe aproape, al unor generații întregi de indivizi ca Bud Calhoun, cu toată industria americană integrată într-o singură, uluitoare mașină Rube Goldberg.

Paul se opri la automobilul lui Bud, parcat lângă al lui. Bud se mândrise de mai multe ori cu caracteristicile sale speciale și Paul îl puse, în joacă, la încercare.

— Să mergem, îi spuse el automobilului.

Se auzi un zbârnâit și un declic și portierele se deschiseră larg.

— Urcă, se auzi banda de sub bord.

Demarorul se învârti, motorul cuplă și intră în ralanti, radioul porni.

Paul apăsă delicat un buton de pe manșa de comandă. Se auzi motorul torcând, niște pinioane scrâșnind ușor și cele două scaune din față se lăsară în jos, unul lângă celălalt, ca doi amanți cuprinși de somn. Lui Paul îi aminti izbitor de o masă de operații pentru cai, pe care o văzuse într-un spital veterinar – calul fusese plimbat de-a lungul mesei înclinată, legat de ea, anesteziat și apoi răsturnat în poziție operatorie de mecanismul tăbliei mesei. Și-o imagina pe Katharine Finch prăbușindu-se, prăbușindu-se și tot prăbușindu-se, în timp ce Bud, cu mâna pe buton, mormăia ceva. Paul ridică scaunele apăsând pe un alt buton.

— La revedere, îi spuse el automobilului.